

Program o rodnoj osjetljivosti i prevenciji rodno utemeljenog nasilja među muškim migrantima i izbjeglicama

Standardi kvalitete

Projekt: FOMEN: FOCUS ON MEN: Prevencija rodno utemeljenog nasilja s muškarcima izbjeglicama i migrantima
(REC-RDAP-GBV-AG-2018 –856614)

Travanj 2021

Napisali: Elli Scambor, Marc Gärtner i Moritz Theuretzbacher

Doprinijeli: Dean Ajuduković, Silvia Amazzoni, Martina Čarija, Heinrich Geldschläger, Marianne Hester, Álvaro Ponce, Despina Syrri, Daliah Vakili i Emma Williamson

Ova publikacija nastala je uz finansijsku potporu Programa o pravima, jednakosti i građanstvu Europske unije na temelju Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava br. 856614. Projekt u Austriji sufinancira Ured za socijalna pitanja, rad i integraciju savezne države Štajerske, a u Hrvatskoj Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost projektnog tima projekta FOMEN i ni na koji način ne odražava stavove Europske komisije, Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske i Ureda za socijalna pitanja, rad i integraciju savezne države Štajerske.

Uvod

Program FOMEN sadrži inovativne pristupe u prevenciji rodno utemeljenog nasilja među muškim izbjeglicama i migrantima. On uključuje standarde kvalitete rodno osjetljivog rada i prevencije međukulturalnog nasilja. Na temelju postojećih programa u svim partnerskim zemljama FOMEN-a i šire, interdisciplinarni projektni tim u šest zemalja, zajedno s nacionalnim stručnjacima, procijenio je potrebe i resurse i definirao najbolje prakse povezane s prevencijom rodno utemeljenog nasilja te preventivnog rada s muškarcima izbjeglicama i migrantima. Na temelju tih uvida, tim FOMEN-a pod vodstvom *Austrijskog udruženja za probleme muškaraca i rodne probleme* razvio je ove standarde kvalitete. Također je osmislio i priručnike za rad voditelja intervencijsko-edukacijskog programa u radu s muškarcima.

Cilj FOMEN intervencijsko-obrazovnog programa je kod muškaraca migranata potaknuti promišljanje o rodnim ulogama, samopomoći, socijalnim odnosima, prevenciji nasilja i brižnoj maskulinosti.

FOMEN uzima u obzir šire uvjete za rad s muškim migrantima koji su vjerojatno iskusili različite vrste rasizma i nasilja.¹

Jedan od koraka FOMEN-a je pripremiti voditelje za rad s grupama muškaraca migranata koji vrlo vjerojatno imaju iskustva s rasizmom i nasiljem. U suradnji s voditeljima, oni bi trebali pronaći načine za konstruktivnu proradu tih iskustava i jačanje svojih resursa, te pozitivnih obrazaca rješavanja sukoba.

U nastavku će se predstaviti preduvjeti za kvalitetno provođenje intervencijsko-edukacijskog programa (IEP) s muškarcima migrantima.² U tu svrhu je potrebno postaviti kriterije kvalitete za različite aspekte ovog programa:

¹ U Europi postoji loša tradicija ignoriranja rasizma ili njegovog odbacivanja kao rubnog fenomena jer većinski bijelo društvo nije pogodeno time. Moramo napomenuti da u trenutku kada ovaj dokument nastaje, započinje globalni pokret protiv (institucionalnog) rasizma nakon ubojstva Afroamerikanca Georgea Floyda. Sljedeće mjesece i godine treba mjeriti prema tome je li moguće na rasizam kritički odgovoriti edukacijskim i istraživačkim programima.

² Struktura je nadahnuta smjernicama Vijeća Europe o demokratskoj kulturi i međukulturnom dijalogu: <https://rm.coe.int/a-model-of-the-competences-required-for-democratic-culture-and-intercu/16809940c3>.

Svijest o društvenom i političkom kontekstu

Odražavanje strukture moći

Općenito, program FOMEN za rad s muškim izbjeglicama i migrantima obrađuje tri glavne društvene cjeline koje ugrađene u sve druge dijelove programa na intersekcionalan način:

- rod/maskulinost
- etnička pripadnost/migracija/rasizam/interkulturnost
- nasilje

Iako čemo u odjeljku "Kompetencije trenera" pobliže opisati intersekcionalnost ovih cjelina, važno je odmah napomenuti kako su one povezani s moći i nejednakostima u smislu prilika i resursa:

Neravnopravnost rođova i hegemonijski maskulinitet: Rodni sustav uglavnom karakteriziraju snažne nejednakosti koje proizlaze iz patrijarhalne tradicije. Prevladavajuće kulture obično razlikuju samo dva roda i odbacuju druge mogućnosti seksualne samoidentifikacije. Muškarci/maskulinitet su u dualističkim sistemima izraženi pružanjem većih resursa muškarcima (politička moć, ekonomski kapital, status i simbolički resursi) nego ženama/femininosti³. Međutim, važno je znati da stjecanje statusa „pravih muškaraca“ i prevlast dolazi s troškovima (poput preuzimanja rizika, nezdravih i ponekad nasilnih životnih stilova)⁴. Ovo treba biti sastavni dio provedbe treninga.

³ Za političku moć upečatljiva je muška dominacija u vodstvu i zastupanju, kao i rodne razlike u bogatstvu, dohotku i hijerarhiji rada za ekonomski sektor. Za status i simboličku razinu najvažniji su jezik (poput generičkih muških struktura) i stereotipne atribucije moći (Pimminger 2012, Bergmann i sur. 2013).

⁴ Messner, M. (2000). Politics of Masculinities. The Gender Lens, Vol.3. UK: AltaMira Press

Rasizam i kulturološke nejednakosti: Moderni etnički sustavi i rasizmi uglavnom nastaju na osnovi sjevernih (europskih) kolonijalizama protiv globalnog juga⁵ (uglavnom Afrikanaca, Arapa, Azijata i starosjedilaca / prvih nacija). Slično rodnom sistemu (a možda čak i jasnije i dosljednije), etnički rasistički sustavi stvaraju režime moći koje karakteriziraju privilegije bijelaca (kroz resurse, političku moć, socijalni status, kulturne i simboličke hegemonije) te devalvacijom i diskriminacijom osoba druge boje kože (siromaštvo, nemoć i slaba zastupljenost, policija i kriminalizacija, egzotičnost, devalvacija itd.). Dok granični režimi isključuju mnoge osobe druge boje kože iz sigurnijih mjesta i mjesta s dostatnim sredstvima, sustavi kulturnih vrijednosti kontinuirano nameću „bijelu“ kulturnu baštinu drugima (Miles, 1989⁶). Treninzi moraju obuhvatiti ove različite razine isključenosti, diskriminacije i privilegija, podcjenjivanja jednih, a uzdizanja drugih.

Rodno utemeljeno nasilje⁷: Međuljudsko nasilje i njegova poveznica s rodom složena su pitanja, a rasprave su često neproduktivne zbog konceptualnih i definicijskih problema. Što se tiče muškaraca i rodno utemeljenog nasilja (RUN), pomutnja i pogreške su još vjerojatnije zbog čega je dobro polazište definicija pojmove. Korisnu kategorizaciju nasilja pružila je Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) koja razlikuje kolektivno, nasilje usmjereno prema samom sebi i međuljudsko nasilje (Krug i sur., 2002⁸). Usredotočujući se na međuljudsko nasilje, nasilje nad partnerima i članovima obitelji odvojeno je od nasilja u javnoj sferi, nad poznanicima ili strancima. Ova je klasifikacija korisna za raspravu o rodu i međuljudskom nasilju, jer nasilje u javnoj sferi naspram nasilja u obiteljskoj ili obiteljskoj sferi drugačije utječe na muškarce i žene. U obje sfere većinu nasilnih djela čine muškarci. Tradicionalno feminističko shvaćanje nasilja naglašava činjenicu da mnoge žene pate od nasilja počinjenog od strane muškaraca, i to posebno (ali ne samo) u svojim domovima. Nasilje zasnovano na rodu, kako ga definira Hagemann-White (2008), uključuje „... svako kršenje tjelesnog ili mentalnog integriteta osobe koje je povezano s rodom žrtve i počinitelja, a koje čini strukturno moćnija osoba koja iskorištava odnos moći“ (Hagemann-White, 2008: 8;⁹). Ova je definicija dovoljno široka da obuhvati čitav niz konstelacija nasilnih djela između i unutar rodova¹⁰. Bez sumnje, jedan od najčešćih oblika rodno utemeljenog nasilja je nasilje muškaraca nad svojim partnericama - vrsta nasilja koja je usko povezana s određenim odnosom moći u kojem muškarci održavaju, ponovno uspostavljaju ili pokazuju svoju moć i dominaciju nad ženama. Ovi različiti koncepti nasilja moraju se razumjeti i reflektirati na treninzima.

Raznolikost i svijest o različitosti kultura

Osim spomenutih odnosa moći, treba se osvrnuti i na druge hijerarhijske strukture i isključenja: heteronormativnost i homofobija, klasne hijerarhije, društveni položaji koji

⁵ Dennis, R.M. (2004). Racism. U: Kuper, A., Kuper, J. (eds.). The Social Science Encyclopedia, Volume 2 (3rd ed.). London; New York: Routledge.

⁶ Miles, R. (1989). Racism. Routledge.

⁷ Scambor, C., Scambor, E. (2017). Gender Based Violence and the Role of Men (Nasilje na podlagi spola in vloga moških). Časopis za kritiku znanosti, Let. XLV, 267, 115-127.

⁸ Pročitati i definiciju EU o rodno utemeljenom nasilju : https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

⁹ Pročitati i definiciju EU o rodno utemeljenom nasilju: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

¹⁰ Pročitati i definiciju EU o rodno utemeljenom nasilju u: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

dolaze s različitim dobima i / ili sposobnostima itd. Cilj osvještavanja raznolikosti je „prepoznavanje i uvažavanje ljudi bez obzira na njihovu socijalnu, etničku pozadinu, podrijetlo, spol, seksualnu orientaciju, vjersku pripadnost ili uvjerenje, dob, tjelesne ili mentalne sposobnosti ili druge karakteristike.“¹¹ To je još važnije u interkulturalnom i raznolikom kontekstu rada s muškarcima migrantima. Ti su ljudi različiti, imaju različite biografije i sustave vjerovanja. Da bi se omogućilo adekvatno i učinkovito provođenje programa, ove razlike treba ne samo uvažavati, već i isticati, a ukoliko uzrokuju uznemirenje, o njima također treba otvoreno razgovarati.

Prednosti i uzori

Umjesto da se usredotoči samo na potrebe (ili još gore: deficite i nedostatke) sudionika, obrazovni program trebao bi se temeljiti na njihovim prednostima i snalažljivosti. Cilj je osnažiti ih, što se najbolje postiže jačanjem njihove svijesti o vlastitim sposobnostima. Stoga se može primijeniti model prednosti utemeljen na *Asset-Based Community Development* (ABCD) koji koristi snage, vještine i iskustva ljudi.¹² Ovaj model omogućuje cjelovitiju perspektivu muškaraca, pružajući sudionicima priliku da postanu partneri u prevenciji (seksualnog, rodno utemeljenog, homofobnog i drugog) nasilja. Nadalje, ovaj model daje muškim sudionicima priliku i prostor da prepoznaju vlastite potrebe. Angažiranjem muškaraca i dječaka kao dijelom rješenja koje se odnosi na prevenciju seksualnog i rodno utemeljenog nasilja i suzdržavanjem od prikazivanja njih kao potencijalnih počinitelja, daje se više prilika za pozitivne rezultate. To također može potaknuti sudionike da postanu vođe i / ili uzori u svojoj zajednici i prenesu poruku na vjerodostojan i autentičan način.¹³ Sufijan (2015) smatra da kulturne aktivnosti, sport i druge praktične i zabavne aktivnosti ili radionice u paru mogu poslužiti kao dobar okvir za uključivanje muškaraca u prevenciju nasilja.

Prihvaćanje programa i motivacija sudionika

Program obrazovanja trebao bi promicati osjećaj *vlasništva* sudionika nad njim , što sudionicima pruža priliku da budu dio procesa i jača im motivaciju za sudjelovanje kroz:

- zajedničko postavljanje ciljeva,
- horizontalne umjesto hijerarhijskih odnosa i demokratsko, participativno ponašanje,
- dodjeljivanje vodećih uloga polaznicima u radionicama u svrhu njihovog osjećaja osnaživanja,
- zajedničko stvaranje programa s ciljnom skupinom, kako bi se poboljšala njihova identifikacija s programom i potaknula održivost programa.

Prihvaćanje programa doprinosi samo-održivijim učincima (vidi odlomak dolje) tako što sudionici mogu primijeniti naučeno u svojim zajednicama i različitim situacijama. Može poslužiti i kao poticaj korisnicima da ostanu motivirani tijekom cijelog programa, čak i ako

¹¹ Eine Welt der Vielfalt e.V.: Diversity – was ist das? (<https://www.ewdv-diversity.de/diversity/diversity-was-ist-das/>)

¹² Cf. ABCD toolkit at:

<https://naaee.org/sites/default/files/whatisassetbasedcommunitydevelopment.pdf>

¹³ As Howard (2014) proposes for the community work and education with African-American men. (Black Male(d): Peril and Promise in the Education of African American Males)

njihov život uključuje veliki stres i naprezanje (npr. kada žive u izoliranim područjima s većim skupinama tražitelja azila, kada imaju oskudne ekonomski resurse itd.).

Siguran prostor i hrabar prostor

Kao što je dolje istaknuto, okruženje i pristup obrazovnog programa trebali bi omogućiti što sigurniju atmosferu za sve sudionike. Preporučuje se uspostaviti osnovna pravila sa sudionicima kako bi se stvorio hrabar prostor¹⁴, odnosno sudionici otvorili i razgovarali o relevantnim i emocionalno izazovnim pitanjima¹⁵. Prema postulatima interakcije usmjerene na temu, (Cohn 1975)¹⁶ osigurava se pažnja sudionika i sposobnost da se otvore.

Kompetencije trenera

Uvježbani (iskusni) stručnjaci

Ovaj pristup zahtijeva voditelje koji su visoko kvalificirani, politički svjesni i osjetljivi na moći. Moraju biti detaljno informirani o tri pozadinske teme migracijskog rasizma / interkulturnosti, roda / muškosti i nasilja / prevencije. Također, moraju znati o odnosima između ovih kategorija i o njihovim preklapanjima. To znači da bi trebali biti svjesni kako nasilje različito utječe na muškarce, žene i trans osobe druge boje kože (i drugačije u usporedbi s bijelcima). Osim toga, migracija, rasizam i pravni status osobe potencijalni su čimbenici u posjedovanju (ili neposjedovanju) moći, socijalnih i finansijskih resursa, a koji su odlučujući elementi ranjivosti / izloženosti nasilju i resursa za suočavanje. Nadalje, to se odnosi i na rod (razmišljanje o razlikama u resursima, ali i o rodnom statusu trans osoba). Očito je kako u ovom kontekstu multiprofesionalni timovi imaju važan doprinos.

Voditelji bi trebali biti svjesni vlastitih uvjerenja i pristranosti i biti u mogućnosti odmaknuti se od njih i usredotočiti se na grupu i njezinu dinamiku. Moraju prakticirati nediskriminirajući pristup i izbjegavati stigmatiziranje muškaraca kao počinitelja (a istovremeno biti svjesni poveznice muškosti i nasilja).

Rodna svjesnost je, dakle, presudna kvaliteta voditelja.

Međukulturalne kompetencije

Rad i edukacija ljudi iz mješovitog kulturnog i etničkog porijekla su izazovni, posebno kada su u pitanju emocionalne i intimne teme (poput nasilja i rodnih identiteta). Potrebno je uvažavati različite kulturne vrijednosne sustave i pristranosti, istodobno izbjegavajući zamku kulturnog relativizma (npr. opravdavanje patrijarhalnih, homofobnih ili isključivih obrazaca kada se pojavljuju i u etnički stigmatiziranim skupinama). Voditelji bi trebali biti sposobni prepoznati, razumjeti i riješiti eventualne tabue i stereotipe ciljne skupine.

Dobro polazište može biti kritička procjena kulturoloških razlika u modelima Hofstede, GLOBE ili drugih (Mc Sweeney, 2015¹⁷): kategorije poput kolektivizma nasuprot

¹⁴ Razliku između hrabrog i sigurnog prostora možete vidjeti na: Arao & Clemens (2013): <https://www.gvsu.edu/cms4/asset/843249C9-B1E5-BD47-A25EDBC68363B726/from-safe-spaces-to-brave-spaces.pdf>

¹⁵ O hrabrom prostoru više na: <https://www.bravespacealliance.org/training>

¹⁶ Cohn, R. C. (1975). Von der Psychoanalyse zur themenzentrierten Interaktion. Von der Behandlung einzelner zu einer Pädagogik für alle. Stuttgart: Klett-Cotta

¹⁷ Mc Sweeney, B. (2015): Hall, Hofstede, Huntington, Trompenaars, GLOBE: Common Foundations, Common Flaws, in: Transculturalism and Business in the BRIC StatesPublisher, Yvette Sánchez and Claudia Franziska Brühwiler

individualizmu, hijerarhije, rodnih stereotipa, obrazaca komunikacije itd. mogu poslužiti za razumijevanje razlika u obrazovnoj skupini.

Kao što je već istaknuto, kulturno podrijetlo voditelja i sudionika od presudne je važnosti. To posebno treba naglasiti u slučaju ako voditelji pripadaju skupinama koje obično ne doživljavaju rasizam ili etničku / nacionalnu diskriminaciju. Multietnicitet ovdje također može biti prednost kako bi se moglo vjerodostojno dotaknuti različitim porijekla, posebno s obzirom na rasizam i životno iskustvo.

Kako bi se osiguralo otvoreno i aktivno sudjelovanje sudionika, jezične barijere moraju se premostiti na najbolji mogući način.

Raznolikost članova tima nudi različite mogućnosti polaznicima da se identificiraju s voditeljima koji mogu imati drugačija životna iskustva ili jezične sposobnosti. Multiprofesionalni i raznoliki tim može uključivati stručnjake iz raznih područja (pravo, seksualnost, ravnopravnost spolova, prevencija nasilja ...) i osobe koje imaju različite vještine (metode dijeljenja, intervizija itd.).

Metode i svjesnost: Rasprava o nasilju i rodu

Treneri moraju imati sveobuhvatnu obuku u podučavanju o nasilju, ponajviše u vezi s rodom i maskulinosti. Moraju biti u mogućnosti pozivati se na aktualne dokumente EU i UN-a i smjernice za prevenciju.¹⁸

Dekonstrukcija mitova o rodu i nasilju može poslužiti kao dobar način za raspravu:

Međutim, raspravu je potrebno produbiti i diferencirati: pojam rodno utemeljenog nasilja treba nadilaziti definicije nasilja muškaraca nad ženama, već obuhvatiti rodno utemeljeno nasilje između muškaraca i muškaraca, homo- i transfobno nasilje itd. Također je važno imenovati muškarce ne samo kao potencijalne počinitelje, već i kao potencijalne žrtve i svjedoče s odgovornostima i potrebama (i, obratno, počinitelje imenovati ne samo kao muškarce). Istodobno, mora se izbjegavati zamka relativiziranja pretežno većeg broja muških počinitelja i negiranja hegemonističke muškosti. To se može učiniti prikazivanjem činjenica i brojki o rodno utemeljenom nasilju.

¹⁸ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/ending-gender-based-violence_en

Supervizija i vrijeme za refleksiju/daljnje obrazovanje

Redovita supervizija je važna i za voditelje / trenere i za tumače / kulturne posrednike kako bi se osiguralo kontinuirano učenje i visokokvalitetna provedba programa, te izbjegle pristranosti. Također je nužno za psihološko rasterećenje u emocionalno izazovnim situacijama kako bi se izbjegla neproductivna ili pretjerana emocionalna uključenost ili čak fizička i psihička iscrpljenost.

Preporučuje se da voditelji budu kompetentni ili voljni naučiti o pristupima koji poboljšavaju kvalitetu komunikacije u kontekstu vrlo osjetljivih tema i dinamike grupe, poput interakcije usredotočene na temu i nenasilne komunikacije.

Primjereni okvirni uvjeti

Prijevod/razumijevanje/kulturalna medijacija

Kao što je gore istaknuto, zajedničko razumijevanje na različitim razinama (jezik, kulturni obrasci i sustavi vjerovanja) su presudni. To se ne odnosi samo na tumače (a potencijalno i kulturne medijatore), već bi se trebalo odražavati u svim dijelovima treninga (npr. aktivnostima promišljanja koje posebno i otvoreno rješavaju potencijalne nesporazume).

Olakšan ulazak u program

Pristup obrazovnom programu i drugim mjerama treba biti. To se odnosi na mjesto (brzo i lako dostupno i javnim prijevozom), pristupačnost (osobama s posebnim potrebama: dizala itd.) i sigurnost (mislite na ranjive skupine).

Infrastruktura i usluge

- Treba osigurati hranu (mislite o kulturnim preferencijama i ograničenjima).
- Izvedite program u prostoru bez ometanja izvana (neovlašten pristup strancima, glasni zvukovi izvana itd.) i bez ometanja okoline (kada ste glasni, stvarate glazbu / pjevate, itd.).
- Toaleti mogu biti osjetljiv problem: nekim su nužni toaleti za muškarce ili žene, a drugima su nužni nebinarni toaleti.
- Briga o djeci i povrat troška putnih karata mogu biti važni sudionicima.
- O posebnim potrebama treba se raspitati unaprijed.

Raspored

Raspored treba uskladiti sa specifičnim potrebama grupe sudionika: dovoljno vremena da se detaljno prokomentiraju aktualna pitanja, ne predugo da se omogući sudjelovanje ljudima s malo slobodnog vremena. Upravljanje vremenom je presudno jer je to struktura koja ljudi drži u procesu (pažnja se smanjuje s previše razgovora) i služi jednakim mogućnostima (ograničenja za govor bilo kojeg pojedinca). Nejasna vremenska struktura dovodi do nedostatka jasnoće o tijeku događaja i niskog povjerenja u sposobnost voditelja u vođenje treninga.

Održiva učinkovitost

Kvalifikacije i potvrda o sudjelovanju

Sudionici trebaju dobiti potvrdu o sudjelovanju kako bi stečena stručnost mogla biti priznata. Ovo je važno zbog teškoća s kojima se ne-bijelci (*people of colour*) susreću u područjima edukacije i tržišta rada (Rözer & Werfhorst, 2017¹⁹, Carr, 2016²⁰, Blanchett, 2006²¹). Neke vlade su olakšale pristup stjecanju kvalifikacija migranata i izbjeglica, primjerice njemačka vlada omogućila je "integraciju putem obrazovanja"²². One su važne jer proširuju pristup tržištu rada na, primjerice, nevladine organizacije, prodaju, usluge u zdravstvu, pružanje osobnih usluga. U ovim područjima potvrde o sudjelovanju su bitne jer sadrže precizan popis sadržaja i metoda obrazovnog programa. Potonje također može biti poticaj za usporedbu programa treninga sa zahtjevima tržišta rada ili ponudu dodatnih modula, primjerice u područjima treninga raznolikosti u kompanijama, anti-diskriminacijskih zakona, zaštite protiv nasilja u općinama itd.

Upravljanje kvalitetom, evaluacija i daljni razvoj

Uzimajući u obzir porast iskustva u provedbi programa te povratne informacije sudionika, obrazovni program treba biti usmjeren na poboljšanja. Samim time, u okviru svakog treninga potrebno je osigurati prigodan upitnik koji sudionicima omogućava dati povratnu informaciju o modulima njihovoj primjenjivosti. Dugoročno bi trebalo omogućiti evaluaciju učinkovitosti programa tako da se mjeri koliko ga primjenjuju sudionici, npr. u svojem radu u zajednici. Što se promjenilo i kako je točno program pomogao? Što je potrebno promijeniti kako bi se poboljšala primjena znanja koje su sudionici stekli u programu?

Umrežavanje

Ovaj edukacijski program usmjeren je na pružanje podrške muškarcima s iskustvom migracija u odupiranju nasilju i dugoročno, preuzimanju uloge uzora u tom cilju. Također je važno spomenuti vlastito odustajanje od nasilja na koje bi se trebali obvezati treneri/voditelji. Dakle, programom je moguće povezati promjene na individualnoj i kolektivnoj razini, kao što Hasiym (2015)²³ opisuje programe u Indoneziji, koji također pokazuju kako aktivnosti na strukturalnoj razini (muškarci koji obavljaju kućanske poslove i obezvrijedene "ženske poslove") imaju kritičan preventivni učinak na obrasce nasilja i nasilnog ponašanja. Iz navedenih je razloga iznimno važno zahvatiti što veći broj zajednica migranata i izbjeglica u njihovim boravištima, domovima i susjedstvima i pokušati regrutirati aktiviste koji će uspostaviti mreže koje će omogućiti promjene u i za zajednice.²⁴

Priručnik za provedbu edukacijskog programa

Priručnik može biti koristan u primjeni obrazovnog programa, njegove teorijske i metodološke osnove, metoda, sadržaja te rezultata i ishoda koji su dostupni javnosti. Uz

¹⁹ <http://archive.isotis.org/wp-content/uploads/2018/02/ISOTIS-D1.2.-Inequalities-in-Educational-Opportunities-by-Socioeconomic-and-Migration-Background.pdf>

²⁰ https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-658-14721-1_52

²¹ <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.3102/0013189x035006024>

²² <https://www.bmbf.de/de/fluechtlings-durch-bildung-integrieren.html>

²³ Flood, M., Howson, R. (2015). Engaging men in building gender equality. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing <https://catalogue.nla.gov.au/Record/6851773>

²⁴ See for example Pixel project: male role models against violence - <https://16days.thepixelproject.net/16-male-role-models-helping-to-stop-violence-against-women>

gore navedeno, priručnik na realističan način predstavlja obrazovni program i olakšava njegovu provedbu .

Ovdje možete pronaći FOMEN alate, priručnik te opise Modula:

<https://www.focus-on-men.eu/resources>